

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

Indokolt a gépjármű eredetvizsgálat rendszerének felülvizsgálata

Túl drága és nem eléggé hatékony a gépjármű eredetvizsgálat jelenlegi rendszere – állítja a Gazdasági Versenyhivatal (GVH). Emiatt a hatóság a rendszer felülvizsgálatát szorgalmazza. A költségek csökkentésére az állami felügyelet hatékonyságának, átláthatóságának javításával, esetleg a szolgáltatás piaci alapokra helyezésével lenne mód.

A gépjárművek eredetiségvizsgálat során a vizsgálatot végző megállapítja, hogy a jármű egyedi azonosító jeleit (különösen alváz-, motor- és rendszámát, színét), s a gépjárműhöz tartozó okiratokat (forgalmi engedély, érvényesítő címke, igazoló lap) nem változtatták-e meg szándékos beavatkozással. Ellenőrzik továbbá, hogy a jármű és az okiratok adatai a valóságban egyeznek-e, s ezek a központi jármű nyilvántartás adatainak is megfelelnek-e.

Az eredetiség vizsgálat alkalmazásának elsődleges célja a lopott gépjárművek forgalomból történő kiszűrése, a lopások megelőzése. Kötelezővé tételére a 90-es évek végén került sor, amikor a gépjármű lopások száma – a 90-es évek közepének 20 ezer feletti számait követően – még mindig elérte az évi 15-17 ezret.

A GVH szerint kétségtelen, hogy a 90-es évek közepén az autólopások nagy száma miatt további állami beavatkozásokra (törzskönyv bevezetése, bűnüldözési módszerek megváltoztatása stb.) volt szükség ahhoz, hogy a bűnözésnek ez a formája csökkenjen. A hatóság mégis úgy látja, hogy az állam által alkalmazott megelőzési rendszernek ez az eleme az elmúlt tíz évben olyan költségesen működött, hogy annak érdemi felülvizsgálata indokolt.

A kötelező eredetiség vizsgálat esetében már annak 1999. évi kötelezővé tételének körülményei is ellentmondásosak. Azóta ez a rendszer folyamatosan – a verseny tisztasága szempontjából különösen – vitatható körülmények között működik. Ideértjük az állami szervezeteknek mind a jogalkotásban, mind a jogalkalmazásban szerepvállalását, valamint a piacon működő – sajátos kizárólagos vagy különleges jogosultságokkal rendelkező, állam által felhatalmazott monopolistaként illetve kartellszerűen tevékenykedő – vállalkozások időszakonként jogsértő viselkedését.

Az állami szervezetek az alábbi fő hibákat követték el:

- Az állami szabályozás – hatásvizsgálat nélkül – túlságosan széles körre, diszkriminatív módon terjesztette ki az eredetiségvizsgálatra kötelezés körét. Így olyankor is felesleges többletköltségeket generál, amikor erre valós indok, tényleges – állami segítséggel elhárítandó – kockázat nincsen.
- A területet érintő jogalkotás számos tekintetben a magánpiac szereplőinek érdekei mentén alakult. Például közhatalmi úton szilárdították meg a magánpiac szereplőinek védett státusát, indokolatlanul magas – korábban kartellben kialakult – árakat ismertek el igazgatási szolgáltatási díjakként.

- A jogszabályok végrehajtása során, a jogalkalmazók a közbeszerzés elveivel ellentétesen, esetenként az általános szabályok kikerülésével jártak el. Mind a létező elkülönült eredetvizsgálat, mind az integrált – műszaki vizsgába épített – ellenőrzés területén verseny nélkül alakult ki, vált megtámadhatatlanná az egyes szereplők különleges, védett helyzete a piac több szintjén is (vizsgálati technológia, ahhoz szükséges eszközök, szoftver, fővállalkozók stb.).
- Érdemi költségkontrollra, ár-összehasonlításra, a rendszer értékelésére nem került sor. Az állam nem érvényesít hatékonysági kényszert a vállalatok irányába. A költségnövekedést akadály nélkül átháríthatják a lakosságra, míg az igénybevétel kötelező jellege miatt nincs lehetőség annak kikerülésére.
- Jelentős többletköltséggel az eredetvizsgálattal párhuzamos rendszereket alakított ki az állam.

Az eredetvizsgálat területén tevékenykedő vállalkozások maguk is jogsértést követtek. A piacon eredetvizsgálati kijelölést szerzett vállalatok ellen 2002-ben indult GVH eljárás tiltott árkartell miatt. A vizsgálat feltárta, hogy az érintett vállalati kör 1999. elejétől árkartell működtetett, megállapították a szolgáltatásaik minimális díjtételeit, egyeztetették az árkedvezmény rendszerüket. A GVH megállapította a jogsértést, eltiltotta a vállalatokat a további kartellezéstől, s összesen 27,3 millió forint bírságot szabott ki. A GVH döntését 2006-ban a Fővárosi Ítéltábla is helyben hagyta. Tény azonban, hogy a kartellben kialakult árak, már szabályozott díjként, a GVH beavatkozása ellenére is fennmaradtak. Az igazgatási szolgáltatási díjtételek kialakítását ugyanis nem előzte meg sem újabb verseny, sem költségvizsgálat, így a jogsértő vállalatok meg tudták tartani mind a korábbi kartellben kialakult extraprofitjukat, mind kivételes pozícióikat.

Mindezek következményeként 2008-ban a tulajdonosváltáshoz kötött eredetvizsgálat költségei már elérhetik a 14-15 milliárd forintot is, miközben tíz év alatt az autólopások száma a 90-es évek második felére jellemző évi 15-17 ezerről az utóbbi évek 7,5-8 ezerre csökkent. A fenti számokból könnyedén kiszámolható, hogy még ha az autólopások számának csökkenését – egyébként megalapozatlanul – teljes egészében az eredetvizsgálat eredményének tudjuk be, akkor is egyetlen megelőzött autólopás becsült – az eredetvizsgálati rendszer működéséből származó – társadalmi ráfordítása mintegy másfélmillió forintba tehető.

A lopott autók kiszűrését szolgálja a műszaki vizsgába integrált vizsgálat is, amelynek díja 7200 forint. A Nemzeti Közlekedési Hatóság adatait alapul véve kiszámolható, hogy az adatok nyilvánosságra hozatala és 2007 áprilisa között eltelt időben megvizsgált 15 ezer autó miatt több mint 100 millió forintot kellett kifizetniük az autósoknak. Mivel ebben az időszakban az integrált vizsgálatok során 22 lopott gépkocsit találtak csupán, így átlagosan egy lopott autó integrált vizsgálattal történő kiszűrésének költsége csaknem elérte az ötmillió forintot.

A GVH arra a következtetésre jutott, hogy a kötelező eredetvizsgálati rendszer túlságosan sok anomáliával terhelt. Emiatt célját – a lopott autók kiszűrését, s ezáltal az autólopások megelőzését – egyrészt korlátozottan szolgálja, másrészt túlságosan magas költséggel teszi mindezt. Magyarán: nagy ráfordítással működtetünk egy gépjárműlopások elleni rendszert, miközben egyre kevesebb a gépjárműlopás. Az ilyen bűncselekmények aránya az összes közúti gépjármű (személygépkocsi, autóbusz, motorkerékpár, tehergépkocsi, vontató) darabszámával összevetve mindössze 0,2 százalék volt 2007-ben. A rendszer ugyanakkor nem kínál megoldást a finanszírozási csalások ellen, melyek száma az elmúlt 5 évben

megötszöröződött. A lízingcégek az elmúlt két évben 3 ezer gépjárművel kapcsolatos feljelentést tettek, kintlévőségük elérte az 5 milliárd forintot.

Ebből következően a GVH szerint indokolt az állami kötelezés – a tulajdonosváltáshoz kötött általánosan kötelező eredetvizsgálat – felülvizsgálatával, a rendszer átalakításával, vagy akár megszüntetésével az állami beavatkozásból fakadó társadalmi költségek csökkentése. A GVH érdemi felülvizsgálatot, az állami rendszerek átláthatóságának, működési hatékonyságának jelentős növelését, szükség esetén pedig deregulációt tart szükségesnek az eredetiség ellenőrzés területén, mert a mai rendszer fenntartása a társadalom számára egyértelműen több költséggel jár, mint amekkora haszon származik belőle.

Tekintettel arra, hogy a műszaki és informatikai háttér, a vizsgálati technikák és az eljárások léteznek, és széles körben hozzáférhetőek, a versenyhatóság szerint semmi akadálya annak, hogy a jövőben ez a szolgáltatás valamilyen formában fennmaradjon. Ebben az esetben a jelenlegi díjak nagyarányú csökkentése, a jelenlegi piac zsugorítása szükséges ahhoz, hogy a bűnmegelőzés, a hiteles gépjármű nyilvántartás költségei alacsonyabbak legyenek. Az állam által működtetett közlekedésigazgatási funkciók egyszerűsítése, több igazgatási és szolgáltatási funkció egyesítése (a gépjármű azonosságának, műszaki állapotának, a környezetvédelmi megfelelőségének, a tulajdonjogi tisztaságának „egyablakos” ellenőrzése) is megoldást jelenthet a kapacitások jobb kihasználása, a költségek csökkentése, a hatékonyság növelése érdekében. Mindez később megjelenhet a szolgáltatások árainak, az igazgatási szolgáltatási díjaknak az érdemi csökkenésében is. Különösen fontos, hogy az állam, mint e szolgáltatások kötelező előírója és szervezője érdemi költségkontrollt gyakoroljon, szigorú árkorlátokat érvényesítsen, vagy pedig ténylegesen is kényszerítse és használja ki a piaci szereplők közötti versenyben meglévő tartalékokat.

Amennyiben az eredetvizsgálatra költött összegek szintje bármilyen okból nem lenne csökkenthető, a GVH szerint elképzelhető, az eredetiség ellenőrzési kötelezettség eltörlése, a szolgáltatás piaci alapokra helyezése is. Ez akár annak árán is vállalható, hogy bizonyos mértékű gépjárműlopás növekedést szenved el a társadalom emiatt.

A jogügyletek biztonságához, kiszámíthatóságához fűződő érdekek miatt a GVH is úgy véli, hogy nyomós érvek szólnak az állami szerepvállalás hatékonyságának növelése mellett a teljes deregulációval szemben. Ám amennyiben az állam képtelen hatékonyabb módon működtetni az általa generált piacot, és ennek következtében a társadalom összes ráfordítása kimutathatóan nagyobb, mint amekkora haszon ebből a társadalom számára származik, akkor a GVH véleménye szerint mégis érdemesebb a piacra bízni ezt a szolgáltatást.

Budapest, 2008. november 6.

Gazdasági Versenyhivatal
Kommunikációs Csoport

További információ:

Mihálovits András

Gazdasági Versenyhivatal
cím: 1054 Budapest, V. ker. Alkotmány u.5.
levél: 1245 Budapest, 5. Pf. 1036
tel: +36-30 618-6618

email: Mihalovits.Andras@gvh.hu
<http://www.gvh.hu>